

„Mikor visszahozta az Úr Sionnak foglyait, olyanok voltunk, mint az álmodók. Akkor megtelt a szánk nevetéssel, nyelvünk pedig vigadozással. Akkor így szóltak a pogányok: Hatalmasan cselekedett ezekkel az Úr! Hatalmasan cselekedett velünk az Úr, azért örvendezünk. Hozd vissza, Uram, a mi foglyainkat, mint patakokat a déli földön. Akik könnyhullatással vetnek, vigadozással aratnak majd. Aki vetőmagját sírva emelve megy tova, vigadozással jön elő, kéréit emelve.” (Zsolt 126,1–6)

*Több, mint tizenegy év távlatából nézünk vissza 1990. január 4-e délutánjára-estéjére, amikor négy-öt református teológiai tanár összehajolt, s nagy akarással, reménnyel már nem kellett félnie attól, hogy a mindenség konok falán zúzza véresre koponyáját. Ma sem tudjuk, hogy az **Új bor, új tömlőben** megfogalmazott álmaink eljutottak-e az egyházi közvélemény elé, vagy sem. Lehet, hogy eme első lépés után mi voltunk tétovák, lehet, hogy mások jobbat-megvalósíthatóbbat gondoltak ki. Ez a pár oldal hitünk szerint nem csak egy Isten szerinti, teljesebben megélhető egyházi jövőrajzot akart adni, hanem szeretett volna egy előre sejtett szétműködést megelőzni. Noha mindannyiunk fájdalmára nem ez történt, újraolvasva írásunkat, Isten iránti hálával mondjuk egymásnak – most pedig azoknak, akik kezükbe veszik folyóiratunkat –, hogy azokban a napokban a Teológia sok mindent tett le az egyház akkor még meg nem terített asztalára. 2001-ben az olvasó pedig úgy nézze át ezeket a sorokat, mint amelyekben reá is váró kötelezettségeket fedez fel.*

Új bor, új tömlő

Az 1989 decemberének utolsó napjaiban bekövetkezett események és az azokat követők újból bebizonyították azt, amit olyan nehezen hittünk el eddig: a jövő nem számítható ki a múltból és a jelenből, hanem Isten csodát cselekvő kezéből származik. „Ne emlékeztek a régiekről és az előbbiekről ne gondolkodjatok! Ímé, újat cselekszem; most készül, avagy nem tudjátok még?” (Ézs 43,18–19)

Meg kell vallanunk, hogy eddigi terveinket a lehetőségekhez szabtuk, illetve a lehetetlenség tervtelenné silányította gondolkozásunkat. Most, az Isten által felkínált szabadság új, külső keretei között először gondolatainkat kell átállítanunk, de ezzel párhuzamosan mozgásba kell hoznunk egész cselekvésre kész akaratunkat is. Istennek már a babiloni száműzetésben kész „forgatókönyve” volt, amelyet választottai számára a prófétai szó által kihirdetett. Meg vagyunk győződve, hogy ma, amikor minden felelősen gondolkozó és kegyelmi ajándékot kapott egyháztag jövőterveket melengtet szívében és forgat agyában, ezek a tervek a prófétai szó hatására fogannak meg.

A Teológiai Intézet református tanárai közös munkájuk eredményeként az egyházi közvélemény elé terjesztik elképzeléseiket. Merész és józan, rövid és hosszú lejáratú terv ez, amely – hisszük – részleteiben vagy egészében egybecseng mások gondolataival. Tudjuk, hogy ezek között van elsősegélyként

Teológia az egyházban

megvalósítandó sürgős kérdés, és van távlatba néző is. Kérünk mindenkit, akihez javaslattervünk eljut, vesse össze a magáéval és egészítse ki, amit az idő szorításában itt megfogalmaztunk.

I. Egyházalkotmány

1. Nem mondhatunk le arról az igényről, hogy az új vallásügyi törvény megalkotásában a református egyház két képviselőjét (egyházjogászt és teológust) is kiküldjük. Azért kérjük ezt, hogy vegyék figyelembe a romániai református egyház hitvallási hagyományait és etnikumát.

2. Szükségesnek látjuk egy kerületi bizottság kiküldését, amely kész tervezettel jelenjék meg a majdani zsinat statútum-előkészítő bizottságában. A megfogalmazandó statútumban helyet kell kapnia annak a gondolatnak, hogy református egyházunk hagyományos zsinati alapon hit- és szeretetközösséget ápol a világ egész magyar reformátusságával.

3. Az előbbi két kerettörvény lehetővé teszi a következő egyházi belkörü szabályzatok újrafogalmazását:

- A Teológiai Intézet szabályzata
- Fegyelmi szabályzatok (zsinati, egyházkerületi, egyházmegyei, egyház-községi)
- Lelkészerterkezleti szabályzat
- II. lelkészképesítő vizsgaszabályzat
- Segédlelkészek továbbképzésének (konzultációinak) szabályzata
- Tanügyi szabályzat
- Egyházkerületi és egyházmegyei választások szabályzata.

4. Egyházalkotmányi kérdésnek tekintjük azt, hogy az egyházkerületek hagyományos nevüket visszakapják, mint „Erdélyi Református Egyházkerület”, „Királyhágómelléki Református Egyházkerület”, valamint azt, hogy a szilágysági egyházmegye hova tartozzék.

II. Teológia

1. Egyház és Teológia viszonyát történeti háttérből kiindulva, egy elméleti tanulmányban tisztázni fogjuk.

2. A „numerus clausus” miatt eddig elutasított teológusok behívása részben már megtörtént. A felvételizők száma nagyobb lesz és még tovább növelhető. A következő tanév kezdetén még néhány ifjú felvételi vizsga nélkül kezdhet, azok ti., akik most katonai szolgálatukat töltik. – A doktori tanfolyam felvételi vizsgájára jelentkezhetnek mindazok, akiket eddig a hatóságok elutasítottak.

3. Ösztönözzük ifjúsági presbitérium felállítását, s a meglévő szeniori tisztség mellett ifjúsági lelkipásztort hívunk be az intézetbe.

4. A már működő ifjúsági diakóniai munka ki fog terjedni Kolozsvár több gyülekezetére és a teológusok által végzett szóránymisszió területére is.

5. A teológiai oktatás hatékonysága érdekében minél hamarabb be fogjuk tölteni üres tanári állásainkat: az ószövetségi (illetve ezt követően a nyelvi lektorátus) és a protestáns egyháztörténet tanszékét.

6. Szükségesnek látjuk egy teológiai sokszorosító műhelynek a meglévő műszaki eszközök mellett újabbakkal (nyomda, könyvkötő műhely) való kiegészítését a következő feladatok érdekében: kurzusok és szöveggyűjtemények kiadására, a lelkipásztorok közreműködésével írt legátusi beszédek sokszorosítására, ifjúsági lap és jelentős teológiai alaplátványok kiadására.

7. Elengedhetetlennek látszik a könyvtár teljes megnyitása, miután megszabadult a rákényszerített ellenőrzéstől. Könyvtárszakértőt szeretnénk bevonni ebbe a munkába, aki lehetőleg magyar nyelvű teológiai könyvtárak szakértője legyen. Biztosítani szeretnők a magyarországi egyházi (protestáns és római katolikus) sajtó egészének, a művelődési és napisajtó egy részének a beáramlását. Folyóirat-állományunk hiánylistáját eljuttattuk magyarországi könyvtáraknak, ahonnan a hiányokat meglévő másodpéldányaikkal kiegészíteni próbálják. Be kell töltenünk az üres könyvtárosi állást, fel kell szerelnünk a könyvtárt műszaki eszközökkel (pl. személyi számítógéppel), s a rongált könyvértékeink restaurálására szakember tanácsát fogjuk kikérni.

8. Modern tankönyvekkel, audiovizuális eszközök fokozatos bevezetésével elmélyíteni és gyorsítani szeretnők a modern nyelvek tanulását.

9. Az Intézet igazgatása szükségessé teszi szabályzataink újbóli átdolgozását: az intézeti, könyvtári, internátusi-konviktsi, legációs, I. lelkész-képesítő, felvételi vizsgai (teológiai és doktori), félévi-évi vizsgák szabályzatát.

10. Újból fogadunk külföldi (elsősorban magyar és holland) teológus ifjakat ösztöndíjasként és rendszeresíteni akarjuk a mi ifjaink (végzett teológusok, doktorjelöltek) külföldi egyetemjárását.

11. Meg szeretnénk hívni elsősorban magyarul tudó külföldi vendégelőadókat.

12. A Teológia tudományos műhelyként is hangsúlyozottabb jelentőséget nyer. Tervezzük a „Dolgozatok a református teológiai tudományok köréből”, vagy hasonló című sorozatnak és egy teológiai szaklapnak, pl. Az Út-nak újraindítását. Már most gondolnunk kell az Intézet százéves jubileumára, amelyet 1995-ben emlékkönyv kiadásával, díszdoktor-avatást is magába foglaló ünnepséggel szeretnénk méltóvá tenni. Újra kell indítanunk az 1957-ben megszüntetett Teológiai Évkönyv sorozatait, egyelőre az 1957–1989 közötti éveket egy vázlatos áttekintéssel pótolva, 1990-től kezdve pedig rendszeresítve. E tudományos műhelybe kapcsolódott be a lelkésztovábbképző, amelynek tanfolyamait továbbra is szeretettel várjuk.

III. Misszió

Amikor majd a jelenlegi missziói előadók helyett egyházkerületi és egyházmegyei bizottságok jönnek létre, ezek nem hagyhatják figyelmen kívül a következő feladatokat:

Fel kell karolniuk a szórványokban élők lelkigondozását, eljuttatva az iratmissziós kiadványokat elsősorban ezekre a vidékekre. Ezzel párhuzamosan valláskönyveket és általános iskolásoknak szóló magyar nyelv- és irodalmi segédkönyveket is. Számba kell venniük a missziói egyházaknak az ingatlanait

és történeti értékű ingóságait, ezek megmentése érdekében. Ki kell terjeszteniük a diakóniát a missziói egyházakra is. Ezt szolgálná pl. egy olyan javaslat, hogy minden 1500 lelken felüli egyházközség fogadjon testvérgyülekezetévé 10–15 szórványt, s azokat támogassa lelkileg és anyagilag.

IV. Szeretetszolgálat

A szeretetszolgálat területén talán a legtöbb mulasztást kell pótolnunk. Ebben a szolgálati körben is szükségesnek tartjuk, hogy a kerületi közgyűlések diakóniai bizottságot hívjanak életre.

1. *Intézmények felállítására* gondolunk, s ezek egyike a rég emlegetett szeretetotthon nyugdíjas lelkipásztorok és családok számára. Bizonyára mindenki nagy reménységgel tekint a diakonissza- és diakónusképző intézet felállítása elé. A szolgálatba álló diakonisszák és diakónusok egy református kórház megszervezéséig a két egyházkerület gyülekezeteiben végeznének szolgálatot.

2. Az intézményes diakónia alapja a *gyülekezeti diakónia*. Az egyházközségi költségvetés irányozzon elő olyan alapot, amelyet a gyülekezeti tagok megsegélyezésére szánnak. Ugyanígy költségvetés szerint biztosítsanak egy segélyalapot kis gyülekezetek, szórványok segélyezésére. Minden gyülekezet a maga körzetében működő egyházi és nem egyházi szeretetintézményért is felel, s ezekbe gyógyszert, élelmiszert, ruhát és más ajándékot juttathat. A nagyvárosokban gondolnunk kell a kórházi lelkipásztori szolgálat megszervezésére.

Nem szabad itt elfelejtkeznünk arról, hogy a diakónia is Ige-szolgálat. A gyülekezeti diakónia nem indul meg pusztán elnöki-lelkészi javaslatra, hanem csak akkor, ha a lelkipásztorok igehirdetéssel és evangelizációval előkészítik.

3. A néhány éve beindult öntevékeny *teológiai ifjúsági diakónia* több mint a lelkészképzés és az ifjúság ügye, ezért munkájukra továbbra is örömmel és reménységgel néz az egész egyház. Reménységünk szerint ez a szolgálat a kolozsvári tanuló és munkás fiatalok bevonásával ki fog terjedni Kolozsvár több gyülekezetére, és a teológusok által végzett szórványmisszió útján jó néhány kis gyülekezetre is.

V. Vallásoktatás – iskolaügy

Erdélyben a református egyház mindig tanító, iskolát fenntartó egyház volt. Ennek az identitástudatot ápoló történelmi hagyománynak új alkotmányos, törvényesített alapokon ismét szolgálnia kell egyházunk evangéliumi célkitűzéseit. A lehetőségek legjobb kihasználásával, az egyház képviseleti úton kapcsolódjék be a romániai, közelebbről a kisebbségi iskola- és oktatásügy rendezésébe. Képviseletét a kerületi katechetikai bizottságokból választja, amelyek tanügyi bizottságokká alakul(hat)nak át.

1. *Iskolai vallásoktatás*. Az állami iskolákban – városban és falun – be kell vezetnünk a felekezeti vallásoktatást. Városainkban az elemi és közép-

iskolákban a vallásoktatást külön vallástanárok, vidéki iskolákban pedig lelkipásztorok végeznék.

2. *Egyházi iskolák.* Azokban a falvakban (szórványokban és missziói egyházközségekben), ahol kevés a magyar reformátusok létszáma és épp azért nem működik magyar nyelvű állami iskola, az egyház tanügyi bizottsága megszervezi az egytanerős egyházi elemi iskolát, s ennek nyilvános működési engedélyt kér. A nagyobb lélekszámú egyházközségek, anyagi lehetőségeikhez mérten, szervezzék meg elemi és általános iskolák nyilvános működését. Ezen túl, gondolunk a történelmi múltú kollégiumok helyreállítására is, ezek nyilvános működési jogának megszerzésére.

3. *Tanszemélyzet.* A vallástanárok képzése a Teológiai Intézet hatáskörébe tartozik. Az elemi iskolák tanszemélyzetének képzésére a tanügyi bizottság egyházi tanítóképzőt és kántortanítói tanfolyamot szervez.

VI. Sajtó

A több fokon beindítandó sajtó kulcskérdése az, hogy az egyes testületek közül melyik válik önellátóvá, vagy melyik igényel csak kis szubvenciót. Könyvek, folyóiratok, naptárak, építő irodalom nyomtatása három fokon képzelhető el.

1. *Egyházkerületi* szinten két feladat adódik: megalakítani a sajtóügyi bizottságot és beállítani az egyházkerületi nyomdát. A sajtótermékek beszerzése, illetve előállítása három módon történik:

– Biblia, teológiai tudományos és építő irodalom, valamint időszaki kiadványok igénylését bejelentjük az EVT-nak, az RVSZ-nek és a magyarországi református egyháznak. Ezt a munkát a sajtóügyi bizottság hangolja össze.

– A gyülekezet tagjainak szánt nagy példányszámú sajtótermékeket továbbra is az állami nyomdában nyomtatjuk. Ilyenek: énekeskönyv, hitvallások, ágendáskönyv, teológiai tudományos művek stb., valamint az időszaki kiadványok: Református Szemle, Református Gyülekezet (Református Tükör?), könyvnaplár, falinaptár stb.

– A kis példányszámú sajtótermékeket az egyházkerületi nyomda állítaná elő.

Az egyházkerületi kiadványokat a sajtóügyi bizottság alá rendelt Parokiális Könyvtárbizottság gondozná. Ez a bizottság értékeli a beérkezett kéziratokat, dönt a sürgősség, a példányszám kérdéseiben.

2. Az *egyházmegyék*, lehetőségeikhez mérten, felállíthatnak nyomdát és szervezhetnek sajtóügyi egyházmegyei bizottságot az egyházkerületitől függetlenül is. Tekintettel arra, hogy a történelmi egyházmegyék kisebbek lesznek, esetleg több egyházmegye összeállhat közös sajtó felállítására.

3. A *Teológiai Intézetben* indítani kell egy korszerűen felszerelt nyomdát, nyomdagéppel, xeroxszal, esetleg más sokszorosító géppel. Ehhez szükség van arra, hogy egy szakembert alkalmazzunk, akinek munkakörét az Intézeti Tanács határozza meg. A teológiai hallgatók kéri – s kérésük indokolt –, hogy ifjúsági lapot indíthassanak.

VII. Gazdasági ügyek

1. Legégetőbb kérdésünk az, hogy az *egyházfenntartást* új alapokra helyezzük. Az eddig beérkezett javaslatokat mind figyelembe kell vennünk. Itt is a lelkiiségnek kell megnyilatkoznia. Isten pénzügyeit teológiai kérdésként kezeljük, s mint ilyent, másodlagosan igehirdetési alapokra helyezzük. Szükségesnek tartjuk egy egyházkerületi bizottság működését. Egyelőre örvendünk a felénk nyúló segítő kezeknek, de önbecsülésünk azt kívánja, hogy 5–10 éven belül önellátókká váljunk. Amíg a segélyek érkeznek, addig is el kell kerülnünk az aránytalanságokat és duplázásokat. Arra is figyelniünk kell, hogy a magyarországi református egyházat ne terheljük túl.

2. Nagyon sok gyülekezetben templomot, imaházat, gyülekezeti otthont terveznek, vagy már *építenek*. Az új helyzetben ezek a gyülekezetek megszabadulnak a központi ellenőrzés, a „szisztematizálási” önkény szorító gondjától. Legyünk azon, hogy minden építő szándék közös, hazai és nemzetközi segítséggel megvalósuljon.

3. Mindnyájunkat elszomorít gyönyörű *műemlék épületeink* rossz állapota. Ezért ezeknek helyreállítására külön alapot létesítünk, esetleg állami szubvenciót kérünk.

4. Reméljük, állami hatóságaink nem akadályozzák azt, hogy elvett református *temetőinket* és temetőrészeinket újból birtokba vegyük. Ezek gondozására a kerületi gazdasági bizottság tesz javaslatot.

5. Meglévő egyházi üdülőink számát növelni kell, közülük legalább egyet *konferenciázó központtá* bővíteni.

6. A parókiákon levő *műemlék tárgyakat* újból számba kell venni. Egy felállítandó műemlékbizottság értékelje ezeket. Tervbe vesszük a műemlék orgonák védelmét. Úgy tekintünk orgonáinkra, mint amelyeket nem csak istentiszteleti hangszerként, hanem magyar kulturális értéként is használni lehet.

7. Javasoljuk, hogy két egyházkerületi *központi műhelyt* létesítsünk. Egy műszakilag jól felszerelt mozgó építészeti műhelyt és egy orgonajavító műhelyt, amelyek vezetésére szakembereket fogunk alkalmazni.

VIII. Egyházi közéletünk

1. *Pártok, egyházon kívüli szövetségek*. Szükségesnek tartjuk egy olyan tanulmány kidolgozását, amely bibliai-teológiai alapon ekléziológiailag és ekléziasztikailag tisztázza az egyház és világ fogalmait. Az „egyház a világért” jelszó érvényesítésében szempontnak tekintendő az, hogy a mozgalomba, szövetségekbe, pártokba szervezett „világ”-ban mennyire érvényesíthető az evangélium. Így a célra kell néznünk. Ebből a tekintetből három kérdéskörrel kell beszélnünk:

– Bár mindenkinek lelkiismereti ügyévé tesszük, és az egyház híveire nézve az érdekképviseleti szövetségekben való részvételt ösztönözzük, véleményünk az, hogy a pártokban való részvétel lelkipásztori mivoltunkkal nem egyeztethető össze. Azért, mert a párt egy társadalmi osztály, csoport céljaiért küzdő politikai szervezet. A múltban sajnos, az egyház nemcsak hogy nem tudott hatékonyan

beleszólni a pártokon keresztül a politikai életbe, de amikor beleszólt és kormányhű pártokat, vagy ellenzékieket támogatott, evangéliumi szempontjait elvesztette, és egyházjellegét feladta.

– Azonban hitünknek és hitünk kifejezési formájának, nyelvünknek védelme szükségessé teheti egy érdekvédelmi tanács felállítását. Egy, az 1920. esztendőben beindult Felekezetközi Tanácsra gondolhatunk, amely a fenti szerepet töltötte be. Nagy Károly erdélyi püspök közéleti kiállása eddig sajnos nem követett példa volt és követendő példa kell hogy legyen.

– Azzal, hogy az egyház nem vesz részt a politikai közéletben, hogy a lelkipásztor nem lép be a pártokba, nem akarja magát elszigetelni a világtól, sőt úgy látja, hogy különös szeretettel és szolgálattal kell megnyílnia a világ felé, főleg négy szolgálati területen: az igehirdetés, a szeretetszolgálat, a pasztoráció és a vallástanítás területén.

2. *Egyházi egyesületek, szövetségek.* A férfi- és nőszövetségek, ifjúsági (IKE), vagy más egyesületek megalakításánál két kísértést, veszélyt kell elkerülnünk:

– hogy belkörü mozgalommá válva, tagjai csupán maguk között cseréljék ki lelki vagy anyagi javaikat,

– hogy kifelé a világ felé egy nem-keresztyén „teológiát” és életfelfogást mutassanak fel és gyakoroljanak.

A református nagyhetek (Brassó, Nagyenyed, Torda) megtartásával segítséget remélünk nyújtani arra nézve, hogy missziói papsággá, missziói egyházzá váljunk.

Az a jogi keret, amely elsőként mozgósítható minden egyháztársadalmi egyesület kialakítása felé, a presbiteri értekezlet. Ezek státútum szerinti összehívását az első kerületi közgyűlésünk fogja remélhetőleg elrendelni.

Kolozsvárt, 1990. január 4.

A Protestáns Teológiai Intézet református tanárai